

АНТІН ГЕНСЬОРСЬКИЙ: МАТЕРІАЛИ ДО СИЛЬВЕТИ БІБЛІОТЕКАРЯ, КНИГОЗНАВЦЯ, ОРГАНІЗАТОРА БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

Ольга Колосовська

*заступник генерального директора з наукової роботи,
завідувач відділу рідкісної книги ЛННБ України ім. В. Стефаника,
канд. іст. наук, доцент*

Висвітлено участь А. Генсьорського в організації бібліотечної справи в Галичині. Проаналізовано діяльність ученого в бібліотеці Народного Дому та Львівській академічній бібліотеці 1939–1949 рр. До наукового обігу залучено архівні матеріали, які розкривають процеси реформування та опрацювання бібліотечних фондів Львова 20–40-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: Антін Генсьорський, бібліотека, бібліотечна діяльність, історія бібліотечної справи, формування фондів.

The article covers the participation of A. Gensiorsky in the organization of librarianship in Halychyna. The author analyzed the activity of scholar in libraries of National House and Lviv Academic Library. The author used archive materials, which show the process of reformation of library stocks in Lviv in 20s – 40s of 20th century.

Keywords: Anton Gensiorsky, library, library activity, history of librarianship, formation of stocks.

Стаття посвячена участю А. Генсерського в організації бібліотечного дела в Галичине. Проаналізована діяльність ученого в бібліотеке Народного Дома и Львовской академической библиотеке в 1939–1949 гг. Использваны архивные материалы, раскрывающие процессы реформирования и обработки библиотечных фондов Львова 20–40-х гг. ХХ в.

Ключевые слова: Антон Генсерский, библиотека, библиотечная деятельность, история библиотечного дела, формирование фондов.

В історію української науки Антін Генсьорський (1890–1970) увійшов як філолог-лексикограф, історик української мови, дослідник писемних пам'яток. Наукові зацікавлення А. Генсьорського — це вивчення особливостей функціонування давньоукраїнської мови, об'єктом дослідження вченого була мова Галицько-Волинського літопису. Вагомим внеском у філологічну науку стали його фундаментальні монографії — «Значення форм минулого часу

в Галицько-Волинському літописі» (Київ, 1957), «Галицько-Волинський літопис. Процес складання, редакції і редактори» (Київ, 1958), «Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні й стилістичні особливості)» (Київ, 1969). На підставі скрупульозного студіювання тексту пам'ятки автор обґрунтував дві мовні редакції літопису — галицьку і волинську, а також розкрив їх лексично-фразеологічні та стильові особливості. Окремим сегментом діяльності вченого стала лексикографія: А. Генсьорський був співредактором польсько-українського словника (1958–1960) і членом авторського колективу словника староукраїнської мови XIV–XV ст.

Науковому становленню А. Генсьорського значною мірою сприяла тривала бібліотечна практика, яка в науковій біографії вченого окреслена коротко: «бібліотекар», «бібліотекознавець». Хоча бібліотечній діяльності А. Генсьорський присвятив більшу частину професійного життя, дотепер його доробок відомий лише неширокому колу професійних бібліотекарів, а належне визнання практичного внеску в бібліотечне будівництво лише розпочинається [14]. Метою пропонованої розвідки є відтворення на підставі архівних джерел основних засад бібліотечної праці А. Генсьорського, його практичної участі в організації й розбудові бібліотечної справи Львова 20–40-х рр. XX ст.

А. Генсьорський народився у с. Болестрашицях біля Перемишля, навчався в місцевій гімназії. Освіту продовжив на історико-філологічному факультеті Петербурзького університету, де продемонстрував неабияку схильність до наукових досліджень. Формування науково-філологічного світогляду А. Генсьорського відбувалося під впливом знаного професора О. Шахматова. 1918 р. молодий учений отримав ступінь магістра славістики та запрошення продовжити наукову кар'єру в університеті.

Саме в Петербурзі А. Генсьорський засвоїв перші теоретичні основи бібліотечної справи. Недавній студент став слухачем бібліотечних курсів під керівництвом професора Едуарда Вольтера (1856–1941) — знаного славіста, бібліотекознавця та бібліографа, завідувача славістичного відділу бібліотеки Російської Академії наук. Свою першу бібліотечну практику А. Генсьорський пройшов у бібліотеці та архіві Петербурзької Академії мистецтв, де сформувалися основні засади професійного вишколу майбутнього бібліотечного фахівця.

Після повернення до Львова 1921 р. А. Генсьорський працював у Товаристві ім. Михайла Качковського, викладав в Українському таємному університеті. Того ж року він почав працювати (спочатку з перервами й тимчасово) у бібліотеці Народного Дому. З жовтня 1924 р. А. Генсьорський — директор бібліотеки Народного Дому у Львові [13]. Очоловати бібліотеку А. Генсьорському довелося у складний міжвоєнний час. Фаховий славіст, він міг належно оцінити серйозний джерельний потенціал славістичних зібрань Народного Дому, як професійний бібліотекар змушений був визнати недостатню науково-технічну організацію роботи бібліотеки та недостатній фаховий рівень бібліотечного персоналу. Свої зусилля директор спрямовував на підтвердження наукового статусу бібліотеки Народного Дому і зміцнення її ролі в забезпеченні інформаційних запитів наукової спільноти Львова і регіону. Спеціалізацію бібліотеки А. Генсьорський надалі вбачав у комплектуванні видань загальнослов'янської тематики, наголошуючи на особливій місії: «своїми фондами служити науковим силам і забезпечувати та підтримувати їх наукову працю» [22]. Організувати працю саме в такому напрямі було нелегким завданням: доводилося долати хаос у бібліотечних фондах, частину яких під час воєнних дій було евакуйовано до Росії й повернено лише наприкінці 20-х років ХХ ст. Упорядкування потребували й бібліотечні книгосховища, у приміщенні яких під час війни розмістився військовий шпиталь і дислокувалися солдатські формування. Директору доводилося здійснювати інвентаризацію та каталогізацію книжкових і періодичних видань, удоступнення їх користувачам [21]. Суттєвою перешкодою для успішного здійснення бібліотечних процесів був постійний брак коштів. Здебільшого одноосібні зусилля А. Генсьорського виявилися далеко недостатніми для відновлення відповідного функціонування бібліотеки, тому директор неодноразово апелював до Правління Народного Дому, описуючи украй складний стан справ у бібліотеці [7]. Збережена бібліотечна документація висвітлює міркування А. Генсьорського щодо організації бібліотечної справи загалом і діяльності довіреної йому бібліотеки, розуміння її суспільної значущості, сутнісних функцій та шляхів здійснення технологічних процесів. Особливо невтішним для її директора було усвідомлення, що бібліотека з року в рік відстає від «плину наукової думки, і створюються прогалини, які з часом

все складніше буде заповнити». Прагнучи протистояти такому стану речей, А. Генсьорський запропонував конкретну програму дій: надання достатнього бюджету для інституції, відновлення видавничої діяльності, призначення референта від Управи для вирішення повсякчасних проблем бібліотечної діяльності і, що особливо важливо, відпрацювання бібліотечної технології та професійне вдосконалення персоналу. Чітко вибудований план дій очільника за складних соціально-економічних умов не став підґрунтям бібліотечного прогресу: ситуація в бібліотеці Народного Дому практично не поліпшилася.

Наприкінці 30-х — на початку 40-х рр. амбіційні плани бібліотечної розбудови, не реалізовані в межах бібліотеки Народного Дому, А. Генсьорський сподівався втілити в життя в новоутвореній Львівській філії БАН УРСР (тепер — Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника), до складу якої увійшли фонди і приміщення бібліотеки Народного Дому. Разом з авторитетними фахівцями бібліотечної галузі В. В. Дорошенком (голова), В. Й. Віслоцьким, М. Деркач, Є. Т. Курковою, С. Т. Інґльотом, Р. К. Котулею, М. Й. Якубцем А. Генсьорського було введено до складу комісії з опрацювання проекту структури Львівської філії Бібліотеки Академії наук [18]. Він брав посильну участь у творенні окремого структурного підрозділу — відділу інкунабулів та стародруків (саме така була назва), завданням якого було визначено кумулювання, зберігання і науково-бібліографічне опрацювання стародруків. Означені види діяльності стали пріоритетними для А. Генсьорського на прийдешнє десятиліття [11]. Короткий час А. Генсьорський працював у відділі бібліографії, проте сповна розкрив свій потенціал бібліографа — був співукладачем першого бібліографічного покажчика бібліотеки [8].

1940-й рік для бібліотеки став знаковим і минув під гаслом підготовки до Міжнародної наукової конференції з нагоди 500-річчя запровадження книгодрукування в Європі. Конференція відбувалася у приміщеннях бібліотеки 25-29 жовтня 1940 р. і була «присвячена винайденню друкарської техніки та окремим моментам її історії, тісніше пов'язаних з культурним розвитком України» [10]. Окрім львівських бібліотекарів, до участі в конференції запросили відомих книгознавців з Києва, Москви та Ленінграда [15]. А. Генсьорський був активно залучений у підготовчих заходах: на основі

фондів Бібліотеки Академії наук та Наукової бібліотеки Львівського університету організував книжкові виставки, вів попереднє листування з учасниками конференції. Її тематика стосувалася проблем вивчення пам'яток книгодрукування часів Гутенберга та його послідовників, доповідачі також обговорювали аспекти діяльності та видавничого доробку Івана Федорова. Доповідь А. Генсьорського, підготована на належному науковому рівні, стосувалася дискусійної проблеми початку книгодрукування в Закарпатській Україні та існування друкарні у Грушівському монастирі. На підставі скрупульозного вивчення архівних джерел та студіювання наукових публікацій А. Генсьорський спростував легенду про те, що у Грушівському монастирі після від'їзду з Кракова друкував книги Швайполът Фіоль. Підготований до друку текст доповіді А. Генсьорського так і не був опублікований, хоча дослідники історії українського книговидання часто посилаються на його висновки [9, с. 89].

Конференція відбулася успішно, її учасники віддали належне книжковому потенціалу Львова та запропонували активніше пропагувати книжкову спадщину. Окрім видання каталогів і влаштування виставок, висунули ініціативу встановити у Львові пам'ятник Івану Федорову та заснувати меморіальний музей імені друкаря [20]. Наприкінці 1940 р. у бібліотеці почали формувати Музей книги. Відповідальність за цю важливу ділянку роботи було покладено на А. Генсьорського, що є незаперечним аргументом на користь визнання його наукового авторитету та організаторських здібностей. Тим паче що діяльність Музей книги розгортав у приміщенні, а почасти й на основі фондів бібліотеки Народного Дому. Основні засади творення Музею, етапи функціонування, персональний внесок А. Генсьорського в його розбудову висвітлено в окремому дослідженні [12].

У цьому контексті варто зосередити увагу на практично не вивченому (здебільшого через недоступність архівно-джерельної бази) періоді бібліотечної діяльності за німецької окупації Львова 1941–1944 рр. За скупими відомостями з нещодавно віднайдених матеріалів спробуємо окреслити особливості бібліотечного життя окупаційного періоду, зокрема з'ясувати професійні пріоритети А. Генсьорського. Оскільки, як виявилось, саме в той непростий час А. Генсьорський визначався зі своїм професійним майбутнім, усе більше схильючись до наукової діяльності.

Під час війни (1941–1944) музейні експозиції було розформовано. Впродовж окупаційного періоду й відразу у відбудовчі часи А. Генсьорський, формально перебуваючи на різних посадах, насправді опікувався фондами бібліотечних зібрань Народного Дому, на час відсутності В. Дорошенка — очільника бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка, виконував його обов'язки. Правду сказати, це не були лише адміністративні функції, а складна фізична праця з упорядкування бібліотечних фондів. Скупі архівні відомості є далеко недостатніми для відтворення всього спектра бібліотечної діяльності А. Генсьорського, але окремі епізоди бібліотечних буднів, процеси й завдання бібліотекарів названих інституцій описано в листах Марії Деркач до Володимира Дорошенка [1]. Зокрема дізнаємося, що в липні 1942 р. «Д[окто]р. Генсьорський приладив літературу на виставку» [Лист 8, с. 375], а в нелегкі часи (квітень 1944 р.), коли бібліотека переживала «велику тривогу і налети бомб, ... «народнодомці» інтенсивно працюють» [Лист 12, с. 378-379]. У кількох листах М. Деркач повідомляє В. Дорошенка, що упродовж квітня-травня 1944 р. «...речі переносять до сутерин» [Лист 13, с. 380], а «Дир[ектор] Генсьорський з хлопцями завзято впорядковують магазин — головно фольа майже привів до порядку» [Лист 15, с. 382]. Робота увінчалася результатом, бо наступний лист стверджує, що «Антін Іванович упорядкував прекрасно фольа у бувшій рук[описнім] відділі — завів там взірцевий порядок. Він майже цілими днями сидить в магазині і порядкує разом зі своїми співробітниками» [Лист 17, с. 385].

Докладніше свою роботу в бібліотеці описав сам А. Генсьорський у листі до В. Дорошенка від 25 червня 1944 р. Ксерокопію цього листа (як і епістолярій М. Деркач та І. Кревецького) М. Вальо отримала від чеського українця Б. Зілінського. За згодою Марії Андріївни публікуємо цей лист (див. Додаток 2), оскільки він не лише змальовує тогочасне становище бібліотек Львова, й окреслює ставлення А. Генсьорського до професії бібліотекаря, його передбачення напрямів розвитку бібліотечної діяльності в нових умовах.

Окреслюючи перспективні напрями роботи, А. Генсьорський ставив під сумнів виконання задекларованих завдань. Він уже визначився з майбутнім професійним шляхом і ділився планами в листі до В. Дорошенка про надання переваги науково-дослідницькій роботі (див. Додаток 2, с. 294).

Однак у практичних діях А. Генсьорський не був аж настільки рішучим. Він залишається працювати в бібліотеці, хоча з 1944 р. його за сумісництвом зараховано науковим співробітником Львівського відділення Інституту мовознавства АН УРСР. Тоді ж А. Генсьорський відновлює і педагогічну діяльність — викладає історичну граматику російської мови у Львівському університеті. З 16 квітня 1946 р. він знову працює на посаді завідувача Музею книги, який відновив свою діяльність. Щоправда, нову експозицію довелося робити набагато компактнішою, зважаючи передовсім на серйозні книжкові втрати. Збережена проектно-музейна документація дозволяє стверджувати, що А. Генсьорському вдалося представити книжковий доробок майже всіх вітчизняних і західноєвропейських видавничих центрів здебільшого найкращими взірцями своїх видань. Науково-дослідницьку діяльність він здійснював позапланово: вивчав український та європейський книговидавничий процес, провадив книгознавче анотування примірників стародруків загалом та особливо видань Івана Федорова, систематично переглядав звезені до бібліотеки стародруки з метою виявлення цінних та рідкісних видань. Результатом такої роботи стали, зокрема, і «відшукані три друки Федорова — Заблудовське Євангеліє, Острозький «Новий завіт», Львівський «Апостол» [17, арк. 28].

Опублікований книгознавчий доробок ученого був не надто великим за обсягом [2-6], що не стало перешкодою для відповідної його оцінки академічною спільнотою. 30 червня 1947 р. вчена рада інституту Української літератури ім. Шевченка АН УРСР, у складі якої були відомі книгознавці С. І. Маслов, Н. П. Попов, А. П. Шамрай, Д. В. Чалий, ухвалила надати А. Генсьорському вчений ступінь кандидата філологічних наук за сукупністю наукових робіт без захисту дисертації [16]. На бібліотечній кар'єрі А. Генсьорського новий науковий статус не позначився: упродовж 1947–1948 рр. він здебільшого одноосібно забезпечував діяльність Музею книги, часто його залучали до загальнобібліотечних справ (передовсім перекладів російською мовою документації, листування тощо). Бібліотечно-виробничі процеси підрозділу залишалися сталими: відбір і опрацювання фондів для музейної експозиції, інвентаризація фондів та створення каталогів і картотек. У музеї обслуговували читачів, постійно проводили екскурсії, поновлювались книжкові

експозиції. З нагоди ювілейних дат й історичних подій з ініціативи А. Генсьорського і його зусиллями в музеї влаштовувалися не лише книжкові виставки, а й наукові засідання та семінари, як, наприклад, конференція з нагоди 330-річчя виходу «Слов'янської граматики» Мелетія Смотрицького [19].

Черговий ювілей — 375-річчя від часу друкування першої книги на українських землях — теж відбувався за безпосередньої участі вченого. 25 лютого 1949 р. у Львові організовано велелюдні заходи з ушанування друкаря, ювілейні наукові сесії, відкрито спеціальні виставки з історії книгодрукування [19]. А. Генсьорський — організатор виставки стародруків, доповідач на ювілейному засіданні в театрі ім. М. Заньковецької у Львові.

Вкотре активізувалося питання про створення Музею Івана Федорова: організаційно-підготовчу роботу доручили А. Генсьорському. Однак опрацьований проект та експозиційний план Музею Івана Федорова, в якому бібліотекар сформулював мету музейної діяльності, спланував книжково-виставкову експозицію [17, арк. 126], не став запорукою створення цього закладу. Більше того, у структурі бібліотеки перестав існувати й Музей книги, ліквідований наказом директора бібліотеки 25 травня 1949 р.

Наприкінці 1940-х рр. у бібліотеці відбувалися серйозні реорганізаційні зміни, внаслідок яких утворено новий структурний підрозділ — відділ рідкісної книги, окрему структурну одиницю, в межах якої були зосереджені всі друки, видані до 1800 р. латинським шрифтом та до 1825 р. кирилицею і гражданкою, а також рідкісні видання XIX–XX ст. У такій ситуації А. Генсьорський не побачив перспектив активізації власної наукової праці, а тому віддав перевагу філологічним дослідженням та викладацькій діяльності. Від середини 1949 р. і до виходу на пенсію (1963) А. Генсьорський — науковий співробітник Львівського відділення Інституту мовознавства ім. Максима Рильського АН УРСР (нині — Інститут українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України), викладач Львівського університету. Мабуть, він обрав найоптимальніший шлях. Соціально-політичні події у Львові на зламі 40–50-х рр. XX ст., передовсім розпочата ідеологізація всіх напрямів людської діяльності і, зокрема, бібліотечної сфери, змістили основні акценти праці бібліотекарів. Фаховий колектив бібліотеки втратив низку

кваліфікованих кадрів. На щастя, А. Генсьорському вдалося вповні реалізувати свій науковий потенціал на філологічній ниві, де він отримав визнання як історик мови, дослідник писемних пам'яток і лексикограф. Сподіваємося, що на додаток до сказаного в цьому дослідженні охарактеризовано також доробок А. Генсьорського в історії бібліотечної справи Львова, зокрема й нашої бібліотеки.

1. *Вальо М.* З епістолярної спадщини Івана Кревецького та Марії Деркач / *Марія Вальо* // Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті : зб. наук. праць / упоряд. і заг. ред. *Л. І. Ільницької*. — Львів, 2010. — С. 321-401.
2. *Генсьорській А.* И. Г. Наумович как народный писатель / *А. Генсьорській* // Собрание сочинений И. Г. Наумовича: Первое полное издание. Том первый. Стараниями и трудами «Комитета по чествованию памяти Наумовича». — Львов : Изд. О-ва им. М. Качковскаго, 1926. — С. IX-XI.
3. *Генсьорській А.* Книги Ставропигійської печатни і їх роль в культурній житті Галицької Руси / *А. Генсьорській* // Юбилейный сборник в память 350-летия Львовскаго Ставропигіона. — Львов : Иждивенієм Ставропигійскаго Института во Львовѣ, 1937. — Ч. 2. — С. 58-62.
4. *Генсьорській А.* Поиски Ангелловича за подлинником письма Смеры / *А. И. Генсьорській*. — Львов, 1934. — 18 с.
5. *Генсьорській А.* Сатира на митр[ополита] Афанасія Шептицькаго около 1740 года (Отклики борьбы Афанасія с Львовской Ставропигіей) / Сообщение *А. И. Генсьорскаго*. — Львов : Тип. Ставропигійскаго Института во Львовѣ, 1937. — [7] с. — (Отгиск из «Временника» на 1936 и 1937).
6. Генсьорський Антін Іванович // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Наукова діяльність, структура, працівники / відп. ред. *Я. Ісаєвич*. — Львів, 2011. — С. 176-177.
7. [*Генсьорський А.*]. Докладная записка о безотрадном положении Библиотеки и Музеев Народного Дома и необходимости принять меры передгрозящей им опасности медленного замирания // ЦДІА України у Львові. — Ф. 130, оп. 1, спр. 774. — Арк. 79-84.
8. До першої річниці визволення Західної України від гніту панської Польщі : бібліогр. покажч. / Львівський філіал Бібліотеки АН УРСР ; склали: *Генсьорський А. І., Тур'ян В. П.* ; ред. *Зайкин Я. І.* — Львів : Друк. АН УРСР, 1940. — 44 с.
9. *Ісаєвич Я.* Українське книговидання : витоки, розвиток, проблеми / *Ярослав Ісаєвич*. — Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. — 520 с.

10. *Киселев Н.* Пятисотлетие книгопечатания (Выставка и конференция во Львове) / *Н. П. Киселев* // Историк-марксист / Ин-т истории АН СССР, отв. ред. *Ем. Ярославский*. — Москва : Правда, 1941. — Кн. 1/89. — С. 100.
11. *Колосовська О.* Відділ рідкісної книги: формування та організація фондів, науково-бібліографічне розкриття / *Ольга Колосовська* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки імені України В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2010. — Вип. 2 (18). — С. 400-425.
12. *Колосовська О.* Музей книги: з історії творення / *Ольга Колосовська* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2010. — Вип. 2 (18). — С. 627-640.
13. *Колосовська О.* «...Обов'язок супроти народу, науки, заведеня...»: місія бібліотекарів Народного Дому у Львові / *Ольга Колосовська* // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2005. — Вип. 15. — С. 123-143.
14. *Колосовська О.* «Служити науковим силам» — кредо бібліотечної діяльності Антона Генсьорського (1890–1970) / *Ольга Колосовська* // Kraków–Lwów : książki – czasopisma – biblioteki XIX i XX wieku: jubileuszowa X Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Lwów, 20-22 października 2009 r.: streszczenia referatów. — Kraków : Wyd-wo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2009. — S. 37.
15. Львівський філіал Бібліотеки Академії Наук УРСР. Наукова конференція, присвячена 500-річному ювілею книгодрукування : порядок дня. Львів, 25-29 жовт. 1940 р. — Львів, 1940. — 8 с.
16. Особова справа А. Генсьорського // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 142. — Арк. 53.
17. Річний Звіт про роботу бібліотеки за 1948 рік // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1. од. зб. 162. — Арк. 28, 126.
18. Розпорядження № 4 [директора Я. Зайкіна від 13 лютого 1940 р.] // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2. — Арк. 2.
19. 100 тисяч старинних книг // Львовская правда. — 1949. — 26 июл.
20. Ухвала учасників наукової конференції // Матеріали наукової конференції, присвяченої 500-річному ювілею книгодрукування. Львів, 25-29 жовтня 1940 р. ; Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка. Відділ стародрукованих та рукописних книг. — Рук. 1525 III.
21. *Шпитковський І.* Матеріали до історії товариства Народний Дім у Львові / *Шпитковський І.* // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — ОН 135. — Арк. 30.
22. Kwestionarjusz № 1 Wydziału Nauki Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 2/XII 1925 // ЦДА України у Львові. — Ф 130, оп. 1, стр. 780. — Арк. 195-199.

Д-р Лев Ганкевич

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ

(МАТЕРІЯЛИ Й ЗАВВАГИ З НАГОДИ ДЕСЯТИЛІТТЯ.)

*Відп. Миколаївському
за наказом Президія
при урядовій канцелярії
Листопад 27. IV 1934
Лев Ганкевич*

Л Ь В І В

1 9 3 3

НАКЛАДОМ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ.

Лист Антона Генсьорського до Володимира Дорошенка*

25.VI.1944

Вельмишановний та дорогий Володимире Вікторовичу

Користуюсь декількома днями відпустки, щоби написати дещо про себе та про життя в бібліотеках. Раніше не міг, було багато праці. Завдяки еміграції багатьох українських наукових сил наступило відтяження читальні і я старався використати цю обставину, щоби завести лад в магазинах**. Перш за все привів до порядку сутерини***, забезпечив вікна перед бомбами, переставив шафи, переставив на відкриті полиці біб[ліоте]ку Грушевського та прийняту біб[ліоте]ку проф. Крип'якевича, казав упорядкувати всякі там календарі та каталоги видавництва і водночас до звільнених критих шаф переніс на сховище наші більші цінності: отож рідкості (rara), шевченкініана, рукописи тощо. Тут також в хвилини небезпеки підуть каталоги та інвентарі. Наразі приміщуємо тут теж в окремому кутку сигновані**** дублети, щоби звільнити шафу наверху для інших книжок. З часом вони перейдуть до голю^{5*}. Зчерги треба було зайнятись відділом фоліантів^{6*}. Як на зло в цей час помешкання С. Зуб розбило бомбою і вона тимчасово мусіла виїхати на село (зараз вернула). Грабовська була хвора й всю роботу довелося робити мені, Луцику й Михевичу. Допомагав дещо Гордон, але ж він одночасно мусів займатись і господарськими справами і бути зв'язковим з централею, (яка звичайно не має тепер телефона) й обслужити читальню. Щоправда читальня за наказом офіційно зачинена, але ж все таки мусимо йти на руку деяким читачам.

Пересортувати та наново уставити біля 10.000 тт. тяжких фоліантів, це нелегка праця, та якось справились з нею. Залишилось тільки деяке число неоправлених газет, що розсипались в часі, коли то Ви ратували темну кімнату від води. Їх зложено тимчасово в групах за десятками тисяч в цій самій темній кімнатці, яка, до речі, отримала тепер зовсім приличний вид. Колись ці газети треба буде перевірити, зложити в порядку, оправити в течки. Потім можна їх буде в цій самій кімнатці уставити за числами, до часу, коли нове пересунення фоліантів дасть їм змогу стати на своє місце. Вікні, саме перед мою відпусткою, переорганізував я та привів до порядку відділ мап. Їх вложено здебільше в течки і тепер стоять вони за числами як книжки, поділені на два формати. Залишилося ще навіть місця на приріст.

* Зберігається в архіві чеської культури в Старих Градах біля Праги. Ксерокопію листа надав М. Вальо чеський україніст Б. Зілінський.

** Магазин — книгосховище.

*** Сутерини — підвал, пивниця.

**** Сигнований — примірник з проставленим шифром.

^{5*} Голь — хол, коридор.

^{6*} Фоліанти — видання великих форматів.

В цей самий час проводиться розкладка на місця всіх сигнованих книжок, які валяються «в комірному» по різних місцях як книжки спецфонду та інші. Це звичайно зв'язане з далеко йдучим пересовуванням книжок на полицях. Думаю що переважаюча більшість стане на своїх місцях за винятком нищих сигнатур з багатотомовим багажом, бо для них хіба би прийшлося переорганізувати цілий магазин. Зате треба би й можна зробити порядок в квартах*, та дещо.

Та не знаю чи встию переорганізувати систему каталогізації з так званими «гніздами». Вони дуже спинюють працю та вводять чималий закот в магазинах. Але не знаю, чи це вже мені саме доведеться робити.

Бо хоча я стільки літ життя присвятив бібліотечній праці, одначе я твердо рішений, на випадок зміни, розпрачатися з нею на завжди. Минулий досвід показав мені, що в відомих нам нових умовах бібліотечна праця ніяк не може вдовольнити людини, що трохи хоче займатися наукою. Тут треба бути постійним слугою читача і нічого більше поза тим. Можна що найбільше займатися бібліографією, та на жаль спеціально до бібліографії я не маю великого нахилу, а всяка інша наукова праця в бібліотечних радян[ських] умовах це майже «табу» для бібліотекара, хіба щоби зовсім не спав та працював по ночах.

Кузняка не було у Львові майже два місяці, тому й не можна було вирвати від нього книжок, щойно тепер явився й обіцяє все полагодити, але він запевняє, що Ваш покажчик Шевченка Ви вже відобрали від нього.

Централа і Оссолінеум не понесли втрат в книжках підчас бомбовання, зате будинок доведеться порядно відреставрувати.

Др. Гімпель опрацював видатки на репарацію і Краків затвердив йому це, але він сам не вірить, щоби зараз можна було будьщо зробити. Ні матеріалу, ні рук до праці. Кобринська вже давно повернула і працює. Хто зна, чи не поверне й п. Савчак. Можливо що поверне й Левинський. Йому хворому, думаю, нелегко переносити теперішні злидні еміграції.

Особисто перебуваюся з дня на день. Після поспішної ліквідації відділів комітету дружина втратила працю і ось щойно тепер по трьох місяцях безробіття має надію улаштуватись при «мистецтві». Звичайно, життя не легке, хоча у Львові з від'їздом «тузів» значно подешевіло. Найгірше — це неспокій, а це тим більше, коли бачиш приготування до оборони, очищування з домів деяких місць та тому подібно. І невідомо, коли і чи гряне буря. Водночас реєструють і забирають наших хлопців. Ось зареєстрували й Гордона, та дістав звільнення до 20 липня.

На цьому кінчаю. Може вдасться написати ще другим разом. Прохаю передати моє привітання дружині. Щиро вітаю та бажаю діждатись кращих часів.

А. Геньсорський

* Кварта — видання формату в ¼ аркуша.